

Naše razmere.

Neštevilnokrat smo imeli priliko in dolžnost, z direktnimi dokazi osvetliti delovanje svojih nasprotnikov v raznih strankah. Ta posel je vedno važen, in utegnili bi postati usodepolno za šolo in učiteljstvo, če bi ga pustili v nemar. Pri tem delu bi morale sodelovati vse učiteljstvo in to v vsakem času in v vsakem oziru. Dobe se premnogi naši tovariši, ki poudarjajo svoje napredno mišljenje in stanovsko zavest, vendar se kaj radi odtezajo takrat, kadar je treba prvo ali drugo dejanski pokazati. Vzroke za svoje opravičenje najdejo v tem, da se jim zdi sitno in se nočejo zameriti tu ali tam. Da ne ravnaajo taki tovariši prav, to je žalostna resnica. Kaj bi pač bilo, če bi vsi učitelji tako delovali in se tako slabo zavedali svoje dolžnosti? Kam bi prišel naš stan, in kako stališče bi zavzemal v socialnem življenju? Prav žalostni smo takih tovarišev, ki gredo samo prvega v davkarijo, svojo službo opravljajo po neki odrevelni šabloni, čitajo samo zabavne knjige in love po časopisju navadne vsakdanje novice brezpomembne vsebine.

Popolnoma v nemar pa puščajo razna aktuvalna časovna vprašanja, posebno glede šolstva in učiteljstva. Povsem prirodno je, da taki zaostanejo za duhom časa in postanejo zaraditega v nazorih in mišljenju malenkostni. S tem pa izgube tudi ugled in ves vpliv, ki bi ga sicer lahko imeli.

Nekaterim tovarišem pa se zdi že dovolj, če poleg svojega poučevanja v šoli skrbijo za kakšen brezpomemben in pretiran šport. To vse je napačno za posameznega učitelja in škodljivo za ves stan.

Sedanja doba zahteva od učiteljstva mnogo, skoraj bi rekli, preveč. Ni zadosti, biti samo učitelj, temveč treba je biti vzgojitelj mladine, posegati v politično in socialno življenje. Čim bolj bo učiteljstvo nastopalo v javnosti, več se ga bo upoštevalo. Kakor se lahko da izpoznati, je dandanes šola faktor, ki ga upoštevajo politične stranke in ima važno mesto v socialnem gibanju. Če se tedaj učiteljstvo samo ne udeležuje tega gibanja in življenja — kateri izmed drugih stanov bo priboril šoli in učiteljstvu ono mesto, ki jima gre? Dolžan je tedaj učitelj, da pazno zasleduje gibanje raznih strank, posebno glede šolstva in učiteljstva. Razločiti pa je pri tem, katere stranke imajo dobre in nesebične namene in ne skrivajo svojega volčjega delovanja pod ovčji plašč.

Posebno moramo neprestano in povsod zasledovati delovanje tiste stranke, ki hoče šolo zlorabiti v svoje umazane namene. Premotiti se ne pustimo raznim laskavim in lepim obljubam ter si moramo zapomniti, da je šola le tedaj zagotovljen razvoj in napredek, če take „dobre“ stranke nimajo nič oblasti in vpliva nanjo. Zgodovina šolstva, stoječega nekdanj pod vladno isto stranke, ki izteza zopet danes najbolj svoje prste po nji, ta žalostna zgodovina nam bodi dobra učiteljica, ki nas odvrca od take stranke. Dobe se tako naivni ljudje, katerim ne gre v glavo, da bi nam najbolj nevarna stranka mogla dobiti šolstvo v roke in bi potem postopala z njim kakor najhujša mačeha s svojo pasterko. Naše šolstvo temelji na zakonih, in teh se ne da tako naglo in brez upora izpremeniti, tako trdijo nekateri. Res se zakoni ne dajo tako izpreminjati, kakor bi kdo hotel, toda le dotlej, dokler je upor mogoč. Če pa pride ena stranka do absolutne zakonodajne moči, izpremeni lahko vsakrati zakon po svojem okusu. In če pride na krmilo tista stranka, ki jo imenujemo klerikalno, kdo pod milim solncem

se bo upal upirati temu, kar bodo sklenili onipotentni nje voditelji?

Taka stranka, ki ima svoje somišljenike poslušne kakor kužke, taka stranka lahko sklene najkrivičnejše zakone. In ravno ta klerikalna stranka ima v svojem programu važno mesto glede šolstva, kateremu hoče zadati udarec s tem, da bi mu pristigla peruti, brez katerih bi nastopilo počasno hiranje, slednjič konec vsake izobrazbe in svobodnega mišljenja med ljudstvom. Predstavljajmo si le slučaj, da bi bil klerikalizem gospodar v deželni zboru Kranjskem. Kdo bi si upal ugovarjati, če bi Šusteršič vzel v roke zbirko šolskih zakonov in začel vse zakone „popravljanje in izboljševanje“ svoji stranki v korist? Nihče bi ne odprl ust za ugovor, in naj bi se zgodila šolstvu in učiteljstvu še večja krivica. Dokaz imamo v slučaju obstrukcije v kranjskem dežel. zboru. Mnogi klerikalni poslanci se ne ujemajo s tem, ker so klerikalci z obstrukcijo sami oškodovani, vendar nima nobeden poguma, da bi vstal in rekel: Ne, prenehajmo z obstrukcijo, ki ni koristna za deželo! Si pač nobeden ne upa, ker mora vsak slepo slušati in svoje boljše svobodno prepričanje zatajiti.

Klerikalizem pozna samo slepo pokorščino za lepo čednost. Kdor pa se zanaša, češ, na Dunaju imajo tudi še besedo pri izpreminjevanju zakonov, ta se tudi moti, če misli, da se ne more zgoditi kaj nenavadnega, šolstvu v škodo in klerikalizmu v prid. V teh časih, ko se tam uvajajo verske vaje za srednje šole in v dež. šol. svetih proslavljanje raznih obletnic papeža, ni se nadejati posebnih ugodnosti za svobodno šolstvo, ki temelji na zdravi podlagi. Iz preiščevanja vsega tega si lahko napravimo zaključek, ki nam jasno pokaže, kaj preti šolstvu in učiteljstvu, če pride do nadvlade klerikalizem, ki že sedaj obeta, kaj hoče storiti v tem slučaju s šolstvom in učiteljstvom. Zato sleherni učitelj čuj in — delaj!

Pri zadnji zapisani besedi nehote vzklikne marsikateri tovariš: „Že zopet beseda „delaj!“ Kaj ne delam dovolj za to beraško plačilo?“ Vsakemu takemu vzkliku pritrdimo docela ter še zraven dostavljamo, da delamo preveč za sedanje plačilo. Nahajamo se pa v težavnem, rekli bi, v neznosnem položaju, da si moramo delo za svoje stanovske interese nehote nakladati sami poleg vedno obilnejšega dela, ki nam prihaja od predstojnih oblasti. Imamo tako na vse strani delo in boj. Kako pa izidemo iz tega boja, to je zavisno od nas samih. Če bomo prepustili to naporno delo in težak boj samo nekaterim svojim tovarišem, oni ne morejo sami premagati tega, kar je odločeno za vse učiteljstvo. Naši boritelji morajo omagati in za njimi — ves naš stan. Dolžnost vsakega zavednega učitelja je tedaj, da se brez ohotavljanja pridruži skupnemu delu. Nekateri, ki imajo spretno pero, naj ga zastavijo in pišejo za obrambo naših pravic. Najvažnejša točka je sedaj naše gmotno stanje. Ravno v tej točki dosežemo le tedaj kaj uspehov, če bomo vsi nastopili. Nam samim je seveda najbolj znano, kako nas žge ta rana. Dobi se pa še ljudi, ki tega ne vedo in tudi vedeti nočejo. Prvim moramo to točko razjasniti s kričečimi slučajmi iz bednega življenja večine učiteljstva, drugim moramo pa odločno izjaviti, da nočemo biti samo za tlačane, temveč hočemo tudi dostojno plačilo za svoj trud.

Posebno je važno, da razložimo nekaterim kratkovidnejšem, da je dobro šolstvo eden izmed največjih pripomočkov, da naš narod obstane, da napreduje in pride do boljšega in blagonosnejšega stanja. Dobro šolstvo pa ima podlago v

krepekem in delavnem učiteljstvu, ki pa mora pri sedanjih razmerah opešati. Ves naš nastop bodi odločen, radikalen, naj potem to tudi ne bo komu všeč. Ko je pred kratkim deputacija katol. učiteljev s Tirolskega prišla na Dunaj prosit za izboljšanje plač, jih je visoka oseba pohvalila, da so pri svojih zahtevah bolj mirni in poblehni kakor pa učitelji naprednih strank. To lepo priznanje visoke osebe pa je nekako zagotovilo, da ostane vse pri starem.

Mi pač ne smemo posnemati tirolskih tovarišev, da si še mi ne prislužimo s takim „priznanjem poblehnosti in mirnosti“ — starih „dobrih“ razmer. Zato takoj začnimo s pripravami za naš shod v Ljubljani. Tam bočemo in moramo dati duška svojim čuvstvom, s katerimi naslikamo svoje razmere. Kdor pa se nam ne pridruži, ta podpiše sebi izpričevalo stanovske nezavednosti in nevrednosti, in vse učiteljstvo ga bo po tem cenilo!

Prikrajševanje učiteljevih dohodkov.

V kakšnem položaju se nahaja dandanes učiteljstvo, to ve vsak učitelj najbolj sam. Na vseh straneh se mu naklada novo delo, ki mu jemlje duševne in telesne sile. Poleg vsega tega pa ima z malo izjemo skoro vse učiteljstvo boj proti ljudem, kateri mu hočejo pri vsi tej beračiji vzeti še vsako svobodo duha in življenja. Na višjih mestih trkamo in prosimo: „Pomagajte nam iz siromašnega gmotnega položaja!“ Tam so gluhi za to, ali pa za odgovor izide kako novo navodilo ali odredba. Imamo pa tudi slučaje, ki pričajo, da se učiteljstvu jemljejo in utrujejo tisti dohodki, kateri so mu bili dosedaj vedno zagotovljeni. Kakor znano, ima skoro povsod snaženje šolskih prostorov v oskrbi učitelj ali voditelj. Prav pred kratkim se je dogodilo pri seji (neke večrazrednice) krajnega šolskega sveta, da je pri proračunu za snaženje vstal zastopnik cerkve, ki pa ni prav nič več kakor navaden kaplan ter ugovarjal proti „visoki plači“ za snaženje. Snaženje ima v oskrbi voditelj dotične večrazrednice, ki je v učiteljski službi že osivel. Dosedanje plačilo za to je znašalo 240 K. Snažiti je devet sob in dva hodnika. Ta, za blagor ljudstva vneti kaplan je utemeljeval, da se o počitnicah ne snaži, in ko mu je voditelj rekel, da se mora tudi o počitnicah snažiti in zračiti, je hotel imeti dokazov. To je že preneumno, ker je znano, da ta kaplan niti med šolskim letom ne hodi v šolo redno poučevati krščanskega nauka. Vendar je vključil ugovoru tega famoznega zastopnika cerkve obveljal znesek 240 K s 5 proti 1 glasu. Kaj pa napravi na to predsednik kraj. šol. sveta, ki je klerikalec in se pusti popolnoma komandirati kaplanu? On se na c. kr. okr. šol. svet obrne in ta mu svetuje, naj pridobi služabnika za snaženje in kurjavo za nižjo plačo. Zaradi tega ponudi, med tem ko trdi, da ga dobi lahko za 150 K, voditelju „milostno“ 180 K, tedaj 60 K manj, kakor je dosedaj vedno dajal kraj. šol. svet. Ker so pa v tej večrazrednici uvedli letos vodovod, ki stane kraj. šol. svet 60 K na leto, zato naj teh 60 K, ki bodo manj za kurjavo, pripade za vodovod. Takega gospodarskega prepričanja je ta dični predsednik. Tako hočeta kaplan in predsednik izboljšati finančno stran pri kraj. šol. svetu, in ta dva moža bi pravzaprav imela začeti sama pri sebi to izboljševanje. Predsednik si pusti namreč svoje častno mesto plačati s 40 K, kaplan pa dobiva 200 K za poučevanje veronauka. Teh 200 K bi sicer zaslužil, če bi ne

zamudil $\frac{3}{4}$ svojih učnih ur, tako jih pa veliko manj upravičeno dobi kakor voditelj za kurjavo in snaženje. Ta skupni znesek 240 K kot nezaslužena nagrada predsedniku in kaplanu pokrije ravno stroške za snaženje. Naj bi tedaj ta dva velikodušno prepustila del svojega nezaslužka v pokritje novo uvedenega vodovoda. To bi bilo pravilno.

Učiteljstvo pa ima zopet en dokaz več, katere vrste ljudje segajo že po itak pičlih učiteljskih dohodkih. Takih slučajev je morda še več, zato naj bi dotični, ki so prizadeti, brezobzirno vse posvetili v javnosti, posebno v našem stanovskem glasilu, da kaj kmalu razjasnimo obzorje in izčistimo zrak, ki okužuje naše stanovske odnose, obenem pa tudi dokažemo, v kakšni družbi se nahajajo oni učitelji, ki stopajo pod zastavo nam sovražnega klerikalizma.

Dopisi.

Štajersko.

Iz Ormoža. (Kam plovejo naši sosedge v ljutomerskem okraju?) Že lansko leto smo opazili v „Ljutomerskem učiteljskem društvu“ neko gonjo proti „Učit. Tovarišu“. „Slovenski gospodar“ in „Slovenec“ sta s hrupnim veseljem prinesla vest, da „Ljutomersko učit. društvo“ ni naročeno na „Učit. Tovariša“. Toda lista sta se imenitno blamirala, ker je bila vest popolnoma izmišljena, in je bilo „Ljut. učit. društvo“ do svojega zadnjega glasovanja naročeno na „Učit. Tovariša“. A kar se lani ni zgodilo, to se je letos.

Pri zadnjem zborovanju „Ljut. učit. društva“ se je na predlog nekega mladega tovariša sklenilo, opustiti „Učit. Tov.“ in si mesto njega naročiti „Oesterreicher Schulbote“.) „Ljutomersko učit. društvo“ je član „Zaveze“, „Zavezinega“ glasila pa torej ne bo imelo. Radovedni smo, kateri list bo odslej zastopal njegove interese. Najbrže „Naš Dom“.

Društveni vestnik.

Štajersko.

Vabilo k zborovanju učiteljskega društva za ptujski okraj, ki bo dne 2. mal. travna t. l. ob pol 11. uri dopoldne v okoliški šoli ptujski. Dnevni red: 1. Zapisnik. 2. Dopisi. 3. Društvene zadeve. 4. Od zadnjega zborovanja preloženo predavanje tov. M. Herića: „Pouk v geometrijskem oblikoslovju s posebnim ozirom na pravila, po katerih se izračunajo površine ploskev in telesnine raznih geometrijskih teles“. 5. Slučajnosti. K prav mnogobrojni udeležbi vljudno vabi
Fr. Šorn, t. č. predsednik.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo zboruje v četrtek, dne 2. malega travna t. l. ob pol 11. uri predpoldan v Slov. Bistrici po nastopnem vzporedju: 1. Petje. 2. Zapisnik in dopisi. 3. Poročilo blagajnika o gmotnem stanju društva. 4. Iz vprašalne škrinje. 5. Predavanje. 6. Volitev: a) upravnih odbornikov „Zvezi slov. štaj. učiteljev in učiteljic“; b) „Zavezi“; c) Lehrerbundu. 7. Slučajnosti.

K obilni udeležbi vabi

odbor.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo je zborovalo dne 5. svečna t. l. v Slov. Bistrici. Po običajnem pozdravu izreče g. predsednik svojo radost nad lepim številom zbranih ter želi, da bi v bodoče vsa zborovanja bila tako mnogobrojno obiskana. — Po rešitvi društvenih zadev je predaval g. nad-

*) To je značilno!